

Una dintre problemele sociale de mare amploare cu care se confruntă societatea contemporană se referă la așa numita: "crimă fără victime". Cu alte cuvinte, fenomenul adicției se presupune că ar aduce daune sociale (afectând buna funcționare, relațiile familiale și sociale) doar persoanelor implicate (consumatori de droguri, alcoolici, etc.). Dar adevărul este că acest flagel, determină sănătatea a milioane de oameni, crescând nu doar costurile socio-medicale ci și amplificând alte probleme sociale precum rata infracționalității, rata șomajului etc. având deci multiple efecte pe termen lung pe mai multe dimensiuni: economic, juridic, criminologic, medical. Adicția este o formă de dependență covârșitoare, care otrăvește viața, atunci când individul cade pradă adicției, știe că atitudinea lui este generatoare de probleme și suferințe, încercând astfel să se oprească pentru a pune capăt acestei situații.

Pe de-o parte adicția ca și sindrom al "bolii" bio-psiho-sociale se încadrează în domeniul patologiei (pentru că este văzută ca o boală, are simptomatologie specifică și din această perspectivă necesită tratament) dar adicția mai are o față a monedei, și anume latura deviantă, întrucât reprezintă o încălcare, o abatere de la o cale, acceptată în mod legitim de către toți, cei care au un comportament adictiv fiind altfel decât majoritatea, cu potențial criminogen și pentru care societatea face numeroase eforturi, de magnitudinea adevăratelor "cruciade" de luptă morală împotriva acestui fenomen și de reintegrare în societate, concretizată în: politici, servicii, programe (de prevenție și de remediere), echipe interdisciplinare etc.

Dacă vom considera adicția ca fenomen patologic, ne vom raporta la acesta ca la o boală care trebuie prevenită sau tratată, însă dacă vom considera adicția ca fenomen deviant, ne vom raporta la aceasta ca la o crimă/infracțiune la adresa siguranței și ordinii sociale deci verdictul este sancțiunea, pedeapsa.

Din punctul meu de vedere, este aproape imposibil să „tratezi” un fenomen atât de complex precum sfera adicției cu o singură teorie, mai degrabă ar trebui realizate teorii pe genuri și apoi

pe specii de adicție, în funcție de anumite variabile cheie precum: vârstă, statut socio-economic, aspecte geo-demografice și culturale etc. Adicția ca și orice alt fenomen nu este un fenomen izolat într-un vacuum social ci este asemeni unei "maladii" care și-a găsit gazda în societate ca "organism social" (dacă facem referire la teoriile lui Herbert Spencer despre societate) și în individ (dacă îl privim ca pe o "celulă socială").

De două decenii încoace, cercetările în domeniul adicțiilor au crescut semnificativ, deoarece specialiștii își doresc să pot răspunde la întrebări precum: de ce oamenii consumă droguri?, în ce mod și de ce consumul de droguri se transformă în abuz, respectiv dependență? care este conexiunea între consum de droguri și infracționalitate? etc. Dar până a ajunge la explicarea acestor lucruri trebuie să avem o retrospectivă a ceea ce s-a întreprins până acum.

Explicațiile biologice se concentrează pe mecanismele genetice ale organismului uman. Studiile au arătat că, în ceea ce privește consumul de droguri, există diferențe individuale: unii indivizi refuză să consume droguri vreodată, alții încearcă doar o singură dată, în timp ce alții consumă în mod regulat și devin dependenți de drogul respectiv. Totuși, genele nu acționează singure ci numai cu și împreună cu factorii de mediu, care pot încuraja sau dimpotrivă, ceea ce a lasat natura. De exemplu chiar dacă, un individ are inclinație naturală, genetică spre adicție, dacă factorii de mediu, prin disponibilitatea drogurilor, familiei sau anturajului descurajează comportamentul adictiv, dependența va exista doar în stare latentă și nu se va mai manifesta niciodată. Erich Goode, în "Drugs in American society" afirmă că: "moștenirea genetică asociată cu factorii de mediu și de personalitate pot produce un nivel semnificativ de înalt al abuzului de droguri sau alcool". Deși explicațiile de natură biologică sunt fundamentate științific, sunt insuficiente pentru a explica comportamentul adictiv, de aceea vom invoca mai jos explicații din psihologie și sociologie.

Majoritatea explicațiilor psihologice accentuează mecanismul de reîntărire a conduitei celor care abuzează de droguri. Mecanismul de reîntărire se referă la faptul că, în general oamenii tind să maximizeze recompensele și să minimizeze sancțiunile primite, deci continuă comportamentul adictiv pentru că se simt recompensați, un exemplu de recompensă, este senzația de plăcere, euforie provocată de comportamentul adictiv (pe scurt, totul se rezumă la schema următoare: Plăcere+Euforie= Reîntărire pozitivă), dar din fericire există și reversul monedei și anume reîntărirea negativă, atunci când un individ urmărește ușurarea durerilor, consumând droguri în acest scop (dacă individul dependent de un drog, întrerupe administrarea lui, va resimți disconfort și durere, datorat sindromului de abținere (manifestându-se fenomenul de sevraj), acestea dispărând de îndată ce individul își va administra o nouă doză.

De obicei întărirea pozitivă este asociată cu ratele înalte ale criminalității.

Spre deosebire de teoriile biologice și psihologice, teoriile sociologice caută cauzele sau mai bine zis factorii structurali (de mediu), concretizați în relații, condiții sociale. Așadar, devianța reprezintă o violare normativă, ce perturbă funcționalitatea sistemului social, amenințând: coeziunea socială și solidaritate morală, consumul de droguri fiind și el un comportament deviant care afectează funcționarea socială. În plus, dacă un anumit drog este consumat de un grup ce reprezintă o amenințare politică, în mod automat acest consum tinde să devină interzis prin criminalizarea sa.

Întrucât societatea, este alcătuită din indivizi și grupuri cu valori diferite, conceptul de devianță prezintă un caracter relativ, de exemplu: adicția unui dependent de morfină aflat în stadiul terminal al unei boli, nu este considerată o devianță în timp ce același drog atribuit unei persoane sănătoase din punct de vedere medical, este considerat deviant.

O teorie sociologică de actualitate, este Teoria asocierii diferențiale, care în combinație cu teoriile behavioriste și ale învățării sociale, susține că asemeni oricărui comportament și comportamentul infracțional este învățat în procesul de interacțiune cu persoane semnificative din anturajul individului, (întărită de mecanismele recompensă-sanctiuni și făcând aluzii la teoria costurilor și beneficiilor), cu alte cuvinte, dacă un individ intră într-o subcultură a consumatorilor de droguri, acesta va fi socializat în "virtutea" aspectului pozitiv asupra drogurilor și mai devreme sau mai târziu va adopta și el acest comportament.

Adicția este o dragoste patologică (și aici intrăm în sfera de influență a patologiei) și de încredere, relaționată cu ceva: obiect, eveniment etc. La ce se referă acest lucru? Definim un lucru ca fiind patologic, atunci când deviază (punct de întâlnire cu devianța) de la sănătatea sau de la condiția normală. Atunci când descriem pe cineva ca fiind bolnav, spunem că acea persoană s-a abătut de la ceea ce este considerat a fi "normal". În sens restrâns, conceptul de patologie, înseamnă "anormal" și prin urmare, adicția este descrisă ca fiind o relaționare anormală cu un obiect/subiect.

Devianța este definită ca fiind: o abatere, de la normele, așteptările grupului sau comunității, o acțiune neobișnuită, irațională, anormală determinată de: circumstanțe, condiții și situații particulare, ce creează o situație de ilegitimitate, având ca și consecință majoră reacția publicului. Un individ deviant este considerat o persoană: "bizară", "excentrică", chiar "anormală" care încalcă regulile, violează regulile obișnuite de conduită. Orice infracțiune este o formă de devianță penală (devianța penală presupunând atât o acțiune ilegală cât și una deviantă, pe când infracțiunea/crima presupune violarea legii penale), deci adicțiile sub nenumăratele ei forme ca: dependență de droguri, alcoolism sunt acțiuni de devianță dacă manifestă consecințe grave pentru societate și astfel se încadrează în sfera problematicii sociale.

Ce este important de reținut, este că nu putem separa fenomenul adicțiilor în toată complexitatea sa (dependență de droguri, alcool sau orice altceva) de domeniul patologiei sau sociologiei devianței deoarece cauzele adicției sunt obiective, adică vin din contextul de viața al individului, din societate, și nu neapărat tot ceea ce vine din societate este bun (putem face referire și la omul bun de la natură, pe care societatea îl pervertește, concepția lui Rousseau). De vreme ce motivațiile pentru același comportament adictiv, sunt subiective, în sensul că vin din interiorul individului, ca și rezultat la ceea ce găsește el în afara contextului social, astfel se poate recurge la o încercare de evadare din realitatea cotidiană, prin dezangajarea din rolul social atribuit de societate, urmată aproape simultan de angajarea în comportamente cu caracter deviant, ilicit: un consumator, dependent de droguri (sau orice altceva: alcool, gambling) va face orice este necesar pentru a-și procura doza zilnică: de la acte de crimă până la prostituție, trafic de droguri care amplifică crima organizată a rețelelor mafioate; mai mult efectul consumului de droguri se răsfrânge asupra dimensiunilor comportamentului uman, asupra nivelului de: abstractizare, complexitate, învățare și motivație (pozitivă sau negativă). Becker, citat de Jean Bergeret susține că: "toxicomanul, este considerat un deviant în raport cu efectele stigmatizării datorate reacției sociale".

De asemenea potrivit studiilor referitoare la etiologia delincvenței, este important de remarcat faptul că, alături de multiplele cauze ale producerii, drogurile și alcoolul au un rol deosebit de important, mai mult criminologia îndeosebi a fost foarte interesată să cerceteze legătura care există între consumul a diferite substanțe (printre care și alcool) și devianță.

Adicțiile, se situează undeva între granița dintre tărâmul patologiei (de care se ocupă domeniul medical și psihologic) și tărâmul devianței (de care se ocupă, sociologiei devianței, criminalitatea etc.) iar pentru explicarea lor este nevoie de o perspectivă integratoare,

Scris de Antonia Zavalic

Joi, 24 Septembrie 2015 08:19 -

transcendentă (care să înglobeze dimensiunile care explică ființa umană în toată complexitatea ei), pentru a putea surprinde toți factorii care determină comportamentul adictiv și mai ales pentru a concepe un tratament adecvat.

AUTOR: ANTONIA ZAVALIC

Articolul integral și lista bibliografică:

<http://antoniazavalic.blogspot.ro/2015/09/adictiile-patologie-sau-devianta.html>